YIL : 1 SAYI : 14

Kuruluş tarihi : 25 İkinci Teşrin 1933

EDİRNE'DE 6 OK

Halkevi tarafından

Onbeş günde bir çıkarılır ülkü demeti

İmtiyaz sahibi ve umumî neşriyat müdürü : Akıncıoğlu İbrahim

15 Haziran 1934

Satış yeri : Edirne'de Meriç kitaphanesi
Basıldığı yer: Vilâyet matbaası

İçindekiler

6 OK

Sayı : 14 15 Haziran 1934 Yıl : 1

Onbeşle bir :

SERMAYENİN FAYDALARI

Bundan evvelki başyazımızda sermayenin tarifini yaparak; istihsaldeki rollerinden bahsetmiştik. Bu gün de sermayenin faydalarından bahsedeceğiz.

Sermayenin millî istihsâl ve millî refaha hizmetleri çok büyüktür. Ancak sermaye sayesinde insan eli girmemiş ormanlarımızı işletir; kerestecilik; marangozluk; mobilyecilik sandıkcılık ve kömürcülük yapabiliriz. Ancak sermaye sayesinde koyunlarımızın yününden kumaşlar ve dokumalar yapar; sütünden peynir; tereyağı imâl edebiliriz. Orman ve koyun işinde olduğu gibi her işte böyledir.

Gerek orman ve gerekse koyun tabiî birer sermaye; tabiî birer servettir. Bu tabiî sermayelerin; bu tabiî servetlerin inkişafı ve tekâmülü için mütedavil sermayeye yani paraya muhtacız. Gerek ormanın ve gerekse tarifenin tabiî ve iptidaî verimlerini olgun ve mükemmel bir hale getirebilmek için fabrika; tezgâh; âlet lâzımdır. İşte fabrika; tezgâh ve âlet ancak para ile; sermaye ile temin idiler.

Memleketimizin yetiştirdiği birçok iptidaî maddeler vardır. Eğer biz bu iptidaî maddeleri işleyebilmiş olsaydık millî servetimiz bu kadar kısır kalmazdı. Yalnız Kastamonu gibi bir vilâyetin ormanları koskoca Fransa ormanlarına muadil bulunan memleketimizin en esaslı ve en devamlı ihracat metaı olan üzüm ve incir için lâzım olan kutuların Romanyadan getirilen kereste ile yapıldığını söylesek hayret etmezmisiniz?. Bu iş hayret verici olduğu kadar üzücüdür.

Buğday da böyle değil midir? Memleketimizde istihsâl edilen buğday maalesef pek iptidaî bir şekilde sanfedilmekte, ekmek yapılmaktadır. Bu gün Edirne dükkânlarında bile İtalyan makarnasına tesadüf edersiniz.

Türk köylüsünün buğdaylaşan alın terini makarna haline sokacak para; sermayedir.

Demek oluyor ki; sermaye iptidaî maddeleri olgunlaştıran ; istihlâke yarar bir hale sokan bir vasıta; bir âmildir. İptidaî maddelerin olgunlaşması; küçük sınaat ve küçük ziraatin tekâmül etmesi; tezgâhın işlemesi fabrikanın tütmesi demektir.

Sermayenin diğer bir faydası da; müstahsille; rziko [Ânî hasâr ve tehlike] ve krizler [Buhran] karşısında mukavemet ve cesaret vermesidir.

Müstahsil uzun mesai ve masrafla elde ettiği emtiasını iç pazarlara sevkeder. Umumî buhran müşteriyi müta'ni yapmıştır. Müşteri; müstahsilin zayıf taraflarını gözliyerek elindeki malı kapatmak ister. Bu misalimiz; müşteri ile müstahsilin karşı karşıya bulunuşuna göredir. Halbuki memleketimizde müşteri ile müstahsil arasında vasıtalar; simsarlar; muhtekirler vardır. Müstahsilin elinde para bulunursa o; bütün bunlara mukavemet ederek emtiasını istediği yerde; istediği kimseye satar. Malını istihsal etmeden ; emtiasını meydana çıkarmadan borçlanıp muayyen bir mürabahaciye satmak mecburiyetinde kalmaz

İç pazarlarda olduğu gibi; dış pazarlarda da böyledir. Millî istihsalâtımızın dış pazarlara sevki için her şeyden evvel paraya; sermayeye muhtacız. Dış pazarlarda da muhtekir mütevassıtlar vardır. Bunlar malımızı ucuz alarak pahalıya satmak isterler. Dış pazarlarda kuvvetli ve zengin rakipler vardır. Onlar velevki zarara olsun mallarını fiyat kırarak, hatta maliyet fiyatından daha az fiyatla satarlar. Bizde satmak mecburiyetinde kalırız. Bu bir iki sene devam ederse paramızın azlığı bu rekabete mani olur. Bu dış pazarı terketmek mecburiyetinde kalırız. Bizim ricatimizle sahayı boş bulan rakibimiz fiyatı istediği gibi tanzim eder.

Sermayenin bir faydası da; emtianın nefasetini; mükmmeliyetini temin etmesidir.

Parası olan değirmenci taşın iyisini kullanır. Bu taş buğdayı kılçıksız öğütür. Sermayesi olan demirci âletlerin iyisinl kullanır ve meselâ nalı güzel yapar. Bu suretle meyvenin iyisi yetişir; peynirin kurtsuzu olur; kumaşın mükemmeli; camın güzeli; kâğıdın temizi; pancarın iyisi elde edilir.

Hulâsaten deyebiliriz ki sermaye:

1 — İptidai; istihlâk edilebilecek mükemmel bir hale sokar.

2 — Rziko ve krizlarda müstahsile mukavemet ve cesaret verir.

3 — Emtianın nefasetini; mükemmeliyetini temin eder.

Memurda
izzeti nefis

Her insanî hususî karakterleri ayırır. Değil yalnız memurun; çiftçinin, tüccarın ve nihayet bu beşerî cemiyetin içinde vazife alan her ferdin bir amur prop vardır.

Bu zedelendiği gün fertler yavaş yavaş insanlıklarını kaybetmeğe başlarlar ; en küçükten en büyüğüne kadar bütün fenalıkları doğuran yerde, izzetinefsini çoktan kaybolmuş olduğunu görürüz.

Millî heyecan, fazilet, kuvvetli bir izzetinefsin bâriz vasıflarıdır. Bunu memur üzerinde daha hassas vaziyetlerde tetkik ederiz ; izzetinefs yalnız şahsî bir iffet meselesi değildir, aynı zamanda bir vazife meselesidir. Vazifesini tatbika çalışmakta ; halkın işini görmekte bu büyük seciye esasının en kuvvetli tezahurları göze çarpar . İzzetinefs şahsî seciyenin temel taşıdır. Feragatınefs şüphesizki büyük bir haslettir. Nefsin herşeyden feragat ederek yalnız bir aşk etrafında mahrumiyete katlanmasını bir fedakârlık telâkki etmekte çok yalnış bir keyfiyettir. Her işte olduğu gibi memuriyette de hükûmetle memur arasında karşılıklı zımni bir mukabele vardır . Bunda kabul bir aktın muvafakatını tezammun eder . Bu vaki olduktan sonra artık o iş fedakârlığı mahrumiyeti hatta ölümü de icap ettirse nihayet bir vazife ve bir namus meselesidir.

Feragatınefsi zayif karakterli bir kimsenin yanlış telâkki etmesi ve bunun bir fedakârlıktan ibaret olduğuna nazaran fedakârlığı yapmamanın kendisi için bir günah teşkil etmiyeceğini düşünmesi ondaki haletiruhiyenin zâfını gösterir.

Bizde bazan (bu para ile bu yapılırmı?)ve yahut(bu kadar işi bir insan görürmü?) gibi basit görüş ve düşünüşlü kimselere tesadüf edilir. Halbuki bu o kadar yanlış bir telakkidir ki deruhte olunan vazifeyi o andan itibaren felce uğratır. Vazifenin en hassas bir izzetinefs meselesi olduğunu yukarda yazmıştım. Bunu ifa için ne yapmak lâzımgelirse ona katlanmak bir külfet değil bir borçtur.

İzzetinefsi yaratan, tenmiye eden yaşatan şahsî ve millî terbiyedir. Şahsî ve millî terbiyenin kaynak yeri ana kucağı ve mektep rahleleridir. Yeni doğan ve bilhassa tab'an asabi görünen çocukların ilk anlarından itibaren temiz ve normal izzeti nefsi vardır. Çatık gözlerinizin hiç bir şey söylemeden bile onun üzerindeki asabî tesirini derhal görürsünüz ağlar ve gözünün yaşları derhal yanaklarından dökülür. İşte o temiz ve yüksek onuru izzetinefsi doğduğu o dakikadan itibaren mezara kadar götürmek ananın hocanın ve nihayet ferdin en millî vazifelerinden biridir. İzzetinefsi olmayandan hiçbir şey beklenemez.

Her memurun şüphesiz ki en büyük meziyeti kuvvetli bir izzetinefs sahibi olmalıdır.

Atilâ

Çiftçiliğe dair

BÖCEKÇİLİK BİLGİSİ

Sütleme hastalığı

— 7 —

Sütleme hastalığı bundan birkaç sene evval yapışkan olmadığı zannediliyordu bu son senelerde ise bu hastalık dahi diğer hastalıklar gibi çok yapışkan olduğu ispat edilmiştir. Her ne kadar bazı cahil böcekçiler bu hastalıktan korkmak şöyle dursun bu hastalığa tutulmuş birkaç böceği gördüklerinde o sene kozaları bereketli olacağı itikadında iselerde çok defa işbu hastalıkla bir böcekhanenin bütün böcekleri birkaç gün içinde öldükleri görülmüştür. Bu hastalığa tutulan böceklerin derileri parlak ve gergin olur. Halkaları şişer. Vücutları kısalır. Ve böcekler beyaz koza veren cinsten ise derileri süt gibi beyaz bir renk alarak vücutlarının her tarafından beyaz bulanık bir su çıkar böcekler sarı koza veren cinslerden ise derileri sarı bir renk alıp vücutlarından sarı bir su çıktığı görnlür. Böcekler işbu su ile gezdikleri yerleri bulaştırırlar. hasta böcekler serseri gibi gezinerek hiç yem yemezler. Bu hastalık ekseriya böeeklerin üçüncü ve beşinci yaşlarında görülür. Bu hastalıktan ölen böceklerin lâşeleri bir müddet sonra yumuşayıp siyahlaşır. Ve mideyi baygınlık hastalığı kadar değilse de hafif bir derece bulandırabilecek bir koku verirler Lâşeleri baygınlık hastalığında olduğu gibi eriyip dağılmaz. Kara tâban ve Flâşeride olduğu gibi sütleme hastalığı görülmüş bir böcekhane kozalarından tohum çıkarmak caiz değildir. Çünki böyle tohumlardan çıkan böceklerin hastalanıp öldükleri görülür. Sütlemeyi getiren başlıca sebepler şunlardır.

1 — Sütleme hastalığı görülmüş böcekhane kozalarından tohum çıkarmak.

2 — Küçük yaşlarda iken böcekleri sıcak tutmayarak üşütmek .

3 — Fışkırtmak üzere sıcağa konulan tohumları iyice yaymayıp toplu bir halde bulundurmak .

4 — Tohumları ilk baharda serin bir mahalde saklamamak.

5 — Böcekleri rutubetli ve souk bir mahalde beslememekdir.

Çare — Geçen hastalıklarada olduğu gibi bu hastalığa tutulan böcekleri iyi edecek bir ilâç yoktur . Yalnız hastalığın, hasta böceklerden sağlam böceklere yayılıp çoğalmaması için ve hastalığı ortadan kaldırmak için birtakım çareler vardır ki şunlardır.

1 — Öteki hastalıklarda söylediğim miktarda kükürt yakıp böcekleri tütsülemek. Hastalığa yeni tutulup üstlerinden henuz su çıkmağa başlamamış böcekleri toplayıp yakmak veya toprağa kıçla karışık derince gömmek

KÖYLÜ KALKINMASINDA RADYO

Baş vekâlet istatistik umum müdürlüğü tarafından neşredilen istatistik yıllığına göre bütün Türkiye'de okuma bilenlerin adedi ancak % 8.16 dır. [1]

1927 senesinde yapılan nüfus sayımına nazaran bu nisbet çok acı ve çok eliMdir. Alınan netice Arap harfleriyle okuma yazma bilenlerimize aittir. Yeni Türk harflerinin kabulünden sonra memleketimizde okuma bilenlerin adedi hissedilir derece artmıştır. Fakat bu okuma bilenler ; her hangi bir mecmua; gazete veya kitabi takip edebilecek; anlayacak derecede midir? bunun tâyini pek güçtür.

Yaptığımız harf inkılâbı gazete tirajlarını ; mecmua basımlarını yükseltmemiştir. En kabadayı gazetemiz ancak on bin tane basmaktadır. Bunun hepsinin satıldığı iddia edilemez.

1927 nüfus sayımına nazaran Türkiyede mevcut ahalinin yekûnu 13.629.488 dir. Yine ayni sayıma nazaran bu ahaliden ancak 1.111.496 kişi okumak bilmektedir. Geri kalan 12.517.992 kişi okumak ve yazmak bilmemektedir.

Yeni Türk harflerinin memleketimizdeki okuma bilenleri ne kadar çoğalttığını tayin etmek bu gün için imkânsızdır. Şahsî ve zümrevî teşebbüslerin tecrübeleri bize verdiği rakamlar memleketin umumî hayatını ; irfanını ifade eden bu dava ve mevzuda ölçü olamaz. Hakikî nisbeti ancak yakında yapılacak resmî devlet nüfus sayımında anlayabileceğiz.

Köylü düne nazaran bu gün okumaktadır. Fakat biraz evvel söylediğimiz gibi bu okuyuş bir mecmua ve gazeteyi takip edecek kadar değildir. Yapılan tetkiklerde köylü çocuklarının mektepte okudukları şeyleri; hatta okuma ve yazmağı birkaç yıl sonra unutmuş olduklarını gördük.. Bu vaziyet karşısında Türk köylüsünü kalkındırmak; aydınlatmak için ne yapabiliriz

Bu gün maalesef mecmua ve gazetelerle köylümüze hitap edemiyecek vaziyetteyiz. Yeni harf

[1] Devlet istatislik yıllığı cilt 5 sahife 65

2 — Böceklerin yataklarını değiştirmek.

3 — Böcekleri seyrekleştirmek.

4 — Böcekhanenin sıcaklığını (22-23) derecede yani tereyağı bal kıvamında tutabilecek bir sıcaklıkta tutmak ve böceklerin yemlerini artırıp çabuk askıya çıkmasına çalışmıştır.

5 — Sütleme hastalığı getirdiği yukarıda beyan olunan diğer sebeplere dahi meydan vermemek .

6 — Ertesi sene ayni hastalığın görülmesine meydan vermemek için böcekhaneyi tarif olunan ilâçlarla temizlemek lâzımdır.

M. A.

lerle ancak güçlükle imza ata bilen köylümüz herhangi bir öğüdü anlamaktan çok uzaktır. Fakat biz Türk köylüsünü mutlaka ve mutlaka kaldırmak ve aydınlatmak iddiasındayız.

Bu takdirde ne yapacağız ?

Bu vaziyet karşısında diyebilirizki; eğer yazı ile neşriyata devam edecek olursak nüfusumuzun onüçte biri gibi mahtut bir muhatıp kitlesi bulacağız. Nüfusumuzun onüçte birini teşkil eden bu mahdut kitle esasen okuma yazma zevkini müdrik insanlardır.

Nüfusumuzun yüzde seksen yedisini teşkil eden kısım bizim faaliyetimize seyirci kalacak, hiç bir şey anlamıyacaktır.

Binaenaleyh biz faaliyetimizi köylümüzün okuma kabiliyetinden ziyade duyma kabiliyetine teveccih edeceğiz. Fen bize bir çok vasıtalar vermiştir. Bunların en en başında radyo gelir..

Radyo; en kolay; en masrafsız; en amelî bir neşir vasıtasıdır. Halkımızın hepsine birden hitap edebilmek için radyo en lüzumlu bir alettir.

Kışın köy kahvelerine; yazın köy meydanlarına konulan radyolar çok kolay bir şekilde köylünün kalkınma ve aydınlama işinde faydalı olabilir. Hemen hemen her köyde bir muallim vardır. Köy muallimi köy radyosunun mes'ul adamı olabilir. Vilâyet merkezlerinde telefon fenmemurları vardır. Senenin muayyen aylarında açılacak kurslarda köy muallimlerine radyo idare etmeği öğretebilirler.

Biz şimdilik vilâyetimizin nahiye merkezlerine birer radyu alınmasını teklif ediyoruz. Fakat bu radyo herhangi bir kahveye veya şahsa ait radyo olmamalı. Köyün öz malı olmalıdır. İstanbul ve Ankara radyu istasyonları haftanın muayyen günlerinde halk için istifadeli konieranslar vermektedirler. Bu konfranslar bilhassa köylümüz için çok faidelidir. İstanbulda ve Ankarada verilen inkilâp derslerini köylü kafasına ancak radyo vasıtasiyle kulaktan akıtabilirdik.

Radyo ucuzlamıştır. Yirmi beş liradan yüzyirmi beş liraya kadar radyolar vardır. Meselâ seksen doksan liralık birer radyo bizim bu ihtiyacımızı yıllarca temin edebilir.

Edirnemizde ancak yüz kişide 9.64 kişi okuma bilmektedir. Yüz kişi arasında 90.36 kişi okuma bilmiyor. Bu çok acı; çok elimdir. % 9.64 ün hemen hemen ekserisinin memur ve muallim olduğunu nazarı itibara alacak olursak diyebiliriz ki Edirnemizde okuma bilenler hemen hemen yok gibidir.

Bu rakam ve bu nispet bize şunu öğretmelidir. Nüfusun %90.36 kişi okuma ve yazma bilmeyen bir vilâyet köylüsünün kalkınması okuma vasıtalarından ziyade görme ve duyma vasıtalarından olur. Bu yazımızda radyonun köylü kalkınmasındaki tesirlerini yazdık. Gelecek bir yazımızda sinemanın faydalarını anlatacağız.

Cümhuriyet kanunlarından:

Köy kanunu

— 12 —

Yapılması köylümüzün isteğine bağlı işler pek çoktur. Eğer tetkik edecek olursak görürüzki bütün bu işler yine bizim için faideli şeylerdir. Esasen kanun bize hiçbir şeyi boş yerine emretmemiştir. Yapınız veyahut yapmayiniz dediği şeyde muhakkak bizim menfaatimiz; kârımız vardır.

Bundan evvelki yazılarımızda köylümüzün yapmağa mecbur olduğu işlerden bahsetmiştik . Şimdi ; yapılması iyi olup ta köylünün isteğine kalan şeyleri sayacağız.

Köyde konunumuzun ondördüncü maddesine göre yapılması köylünun isteğine bağlı olan işler şunlardır.

Ahırlarımızı odalarımızdan ayrı yerlerde yapmak.. Bu çok mühim meseledir. Ahır; oda diye geçmiyelim. Eğer hayvanlarımızı odalarımızda yatırır veyahut biz hayvanlarımızın ahırlarında yatacak olursak bizim bayvanlardan ne farkımız vardır?

Bundan evvelki yazımızda hayvan gübersinde Tatanos gibi müthiş bir mikrobun bulunduğunu söylemiştik. Tatanostan başka hayvan gübresi; hayvan idrarı birçok sâri; tehlikeli hastalıkların kaynağıdır. Ahırlar fena ve pis kokar. Daima rutubetlidir. Buralarda yatmak doğru değildir.

Hayvanları kendi odalarımızda yatırmak ta doğru değildir. Dünyada faydası olmıyan herşey zararlıdır. Madam ki hayvanları kendi odamızda yatırmakta bizim için için bir fayda yoktur. Binaenaleyh bu bir zarardır. Gece uyurken hayvanın bizi; kızanlarımızı ezmek; tepmek tehlikesi olduğu gibi hayvan fışkı ve gübresinin de sıhhatımıza zararı vardır.

Evlerimizi; ahırlarımızı; helâlarımızı temiz tutmak hiç olmazsa senede bir defa badanalamak lâzımdır . Kerpiç evler uzaktan insanın gözüne ne kadar iğrenç; ne kadar kötü gözükür bilseniz. Halbuki evlerimizi; ahırlarımızı gerek içinden ve gerekse dışından biraz kireçle beyaza boyarsak evimiz; köyumuz süslü ve temiz olur, insanın içi açılır

Her köyün bir başından öbür başına kadar uzanan yolları kendi isteğimizle; kendi çalışmamızla yapmak lâzımdır. Bu her şeyden evvel bizim kendi menfaatimiz içindir. Çünki bu yoldan yürüyecek yine biziz. Yollarımız iyi olursa bu bizim için iyi değil midir?.. Binaenaleyh hemen elele vererek köyün bir başından

---

Aklınıza bir sual gelecektir. Radyo parasını nerden ve nasıl bulacağız. Bu işte Halkevimiz ön ayak olabileceği gibi; telefenları kendi parasiyle temin eden bu memleket köylüsünün radyosunu da kendisi alacağına şüphe yoktur.

Şahinoğlu

öbür başına kadar uzanan yolu kaldırım taşiyle yapmak ; düzeltmek lâzımdır. Bu evvelâ biraz güç gibi görünür. Fakat köylerde aylak ne kedar delikanlılar vardır. Bunlar haylaz haylaz dolaşırlar, köy kahvelerinde kâğıt oynarlar. Bu delikanlılar askerden yeni dönmüş ağalariyle elele virerek bu işleri yapmalıdırlar.

Mezarlıklarımızın köyden; şoselerden uzak yerlerde yapılması lâzımdır. Mezarlıkların etrafını duvarla çevirerek at; öküz; manda; koyun gibi hayvanların içeri girmesine mani olmalıyız. Mezarlıklara süprüntü; gübre atmak doğru değildir.

İnsanın büyüklerine; ecdadına hürmet etmesi kadar tabiî bir şey olamaz. Büyüklerimiz öldükten sonra onların mezarlarına hürmet etmeliyiz. Bu hürmet her gün ağlamak; sızlamak; hacıya hocaya para vermekten ziyade onların mezarlarına hürmetle olur. Ölülerimizin yattıkları yeri temiz bulundurmalıyız.

Meselâ büyük babamızın mezarının hayvanlar tarafından çiğnendiğini köpekler tarafından kirletildiğini görmek yüreğimizi sızletmazmı?

Mezarlıklarımızı suların geldiği taraflarda yapmamalıyız. Bunun birçok mahzurları vardır. Eğer mezarlığımızı köyümüze gelen ve içip kullandığımız suyun geldiği tarafta yapacak olursak mezarlıklarda bulunan bir çok mızır mikrop ve böceklerin sularımızı kirletmesi ve binnetice bizi hastalıklara sürüklemesi mümkündür. Halbuki mezarlıklarımızı suların aktığı yerlere yapacak olursak buradan çıkan mikroplar bu su köyümüzden diğer köye gidene kadar ölürler. Tehlike ihtimalleri azalır .

Köyde bir çamaşırlık; bir hamam yapmak ta köylünün isteğine bağlı şeylerdir. Eğer her kes istediği yerde ve istediği zaman kirli çamaşırlarını derelere sokup yıkayacak olursa sularımız kirlenir. Halbuki köyün nihayetine bütün köylü için bir çamaşırhane yapacak olursak çamaşırlarımız temiz temiz orada yıkanır.

Hamam da lâzım değilmidir?

Dünyada temizlik kadar faydalı ve insana lüzumlu hiç bir şey yoktur. Vücûdumuzda yüzbinlerce delik vardır. Elinize; ayağınıza ; göksünüze dikkat ediniz. Ufak; toplu iğne ucu kadar mini mini delikler görürsünüz. İşte insan; ağız ve burnundan başka bu delikler vasıtasiyle da hava alır. Eğer biz yıkanmayacak olursak vücûdumuzu kaplayan kir tabakası bu delikleri örter. Hava almak güçleşir. Bundan başka lekelihumma gibi çok korkunç ve tehlikeli hastalıklar pislikten olur.

Köy evlerimizin hali malûm. Oturacak odalarımız çok azdır. Hemen hemen hepsi izbe şeklindedir. Böyle evlerde hamam bulunmasına imkân yoktur. Köylü hamam ihtiyacını temin edebilmek için kasabaya gelmek mecburiyetinde kalır. Her hamam için kasabaya gelip yıkanmak ta her yeğit köylünün harcı değildir. Bunu itiraf etmek mecburiyetindeyiz ki biz fakir bir milletiz. Öyle ise heman elele vererek köyde bir iki kurnalı bir hamam yapmalıyız Bu iş te diğer işler gibi ilkönce güç gözükür. Yalnız elele verdikten sonra bu dünyada yapılmıyacak hiç bir iş yoktur. Fakat her şeyden evvel yapmak istemek sonra da elele vermek lâzımdır. S. R.

ZEHİRLİ GAZLAR VE KORUNMA ÇARELERİ

İnsanlar yer yüzünde mevcut olmağa başladıkları gündenberi bir taraftan ateş, su, hava, volkan, zelzele gibi tabiat kuvvetlerinin doğurduğu âfetlere ve vahşi hayvanlara karşı, diğer taraftan da birbirlerine karşı tek başına ve toplu olarak kendilerini korumağa çalışmışlar ve her taarruz silâhına karşı korunma vasıtaları-bulmuşlardır.

Hayvanlarda muhtelif şekillerde görülen korunma vasıtalarına mukabil insanın korunma âleti "Zekâsıdır„ dır. İnsanların tabiat kuvvetlerine karşı yarattıkları tesisat hayret verecek bir kemâldedir. Bu günün medenî vasıtaları karşısında zelzele bazı âfetler istisna edilirse korkulacak birşey kalmamıştır. Artık ne su hareketleri, ne fırtınalar, ne vahşi hayvanlar insanlar için büyük bir tahlike teşkil etmezler.

Müdafaanın en mühim yüzü, insanların insanlara karşı korunmasıdır Filhakika insan zekâsının insan zekâsına karşı korunması her gün biraz daha güçleşmektedir. Bu yazımda bahsetmek istediğim zehirli muhnrebe maddeleri de maalesef bu zekânın ortaya koyduğu bir silâhtır. Bu yazımla karîlere bu mevzu hakkında bir fikir vermeği ve alâka uyandırmağı düşünüyordum. Bu mhhim memleket müdafaası işini her vatandaşın lâyikıyle öğrenmesi ve hazırlıklı bulunması için münasip zamanlarda talimler yaptırılması ve neşriyatın muntazaman takip edilmesi lâzımdır. [1]

Yurt korumanın bu mühim yüzü hakkında toplu bir fikir vermeğe çalışalım: Muharebelerde zehirli maddeler kullanmak geniş manasiyle düşünülürse pek eskidir. İncil, Lut kavminin ateş ve kükürt dumanıyla mahvolduğunu yazar. Milâttan 432 sene evvel Atinalılar Plâtea şehri muhasara edildiği zaman Peleponezlere karşı kükürt ve asfalt yakılarak şehir halkı kaçırılmak istenmişti. Çinlilerin de eski zaman harplerinde zehirli gaz kullandıklarını tarihler yazıyor. Daha sonra Romalılar Barbarlara, Felemenkliler İspanyollara, İstanbul muhasarasında Bizanslılar tarafından Türklere karşı zehirli gaz kullanıldığını görüyoruz. Evliya Çelebi de seyahatnamesinin beşinci cildinde Özü kalesinin muhasarasında kükürt ve zift buharları kullanıldığın-

[1] okuyucularımızabu mevzu üzerinde lisanımızda intişar etmiş olan şu kitapları tavsiye ederim:

1- Muharebe gazları ve vesaiti tahaffüziye : Dr. Fuat Kâmil Bey 1927

2- Zehirli gazlar Kimyager Nuri Rafet Bey 1927

3- Semli gaz muharebesi ve hastalıkları: Miralay Hasan Kadri Bey 1928

4- „Muharebe gazlarından korunma talimatnamesi„ : Ordu tarafından hazırlanmıştır.

5- Zehirli gazlar broşürü : Maarif vekâleti tarafından neşredilmiştir.

6- Havacılık ve spor, Can kurtaran mecmualarında ve yevmî gazetelerde çıkan makaleler le Ülkü mecmuasının onikinci sayısından itibaren çıkmağa başlayan yazılar.

dan bahseder.

Bununla beraber bütün bunlar bu günkü zihirli muharebe maddeleriyle kıyas kabul etmez. Zehirli muharebe maddelerine bilhassa az masrafla ve az fedakârlıkla düşmana çok zayiat verdirerek neticeyi maddeten, manen ucuza mal etmek düşüncesiyle ehemmiyet verilmiştir. Bu manada ve şumülli bir surette zehirli maddeler büyük harpte kullanılmağa başlanmıştır. Almanların Fransız cephesinde yaptıkları bir taarruzda mukabil taraftan yalnız gaz tesiriyle 40000 asker saffı harp haricine çıkmıştır. Fransız kimyakeri "Mita„ ye göre itilâf devletlerinin oğradığı insan zayiatının yüzde otuzu gazlardan tevellüt etmiştir. Diğer bir istatistiğe göre de muhtelif memleketlerde zehirli gazların tesiriyle saffi harp harici kalan muhariplerin adedi 600000 bin kişidir.

Görülüyor ki mesele ciddidir. Bilhassa uzun menzilli topların ve hava sefinelerinin keşfinden sonra bu tehlike cephe gerilerini de tehdit etmeğe başladığı için ehemmiyet kesbetmiştir.

Türk ordusu her silâha karşı olduğu gibi zehirli gazlara karşı da hazırlıklı ve uyanık olduğuna ve memleket sınırlarının kolu bükülmez bekçisi olduğuna şüphe yoktur. Asıl mesele cephe gerisindeki halkı bu zehirli maddelere karşı hazırlamaktır. Bunun için her vatandaşın gazları tanıması ve korunma çarelerini bilmesi lâzımdır.

Harplerde kullanılan zehirli maddeler tesir itibariyle dört çeşide ayrılmaktadır:

1- Göz yaşartanlar,

2- Ciğerleri tahribeden boğucular,

3- Cildi yakanlar,

4- Aksırtarak maskeyi çıkarmaya mecbur edenler.

1- Göz yaşartanların tesiri nisbeten azdır. Bu gazlar anî bir şaşkınlık vermek için istimâl edilir.

2- Aksırtıcı olanlar öldürücü gazlara karşı maske takmış olanların maskelerini çıkartmağa mecbur etmek için kullanılır.

3- Asıl mühim olan boğucu ve yakıcı olan maddelerdirki bunlardan bir kaç tanesinin evsaf ve tesirlerini misal teşkil etmek üzere karîlere tanıtacağım.

1- Klor gazı : yeşil , sarımtırak renkte boğucu bir gazdır. Teneffüs cihazını tahriş eder. Havadan 2,5 defa ağırdır. Harplerde bu gazın kullanılması bidayette büyük muvaffakiyetler vermişse de alınan mukabil tedbirler sayesinde ehemmiyeti azalmıştır. Bu gazdan korunma çaresi maskedir. Bu gazla zehirlenenlere yapılacak tedbirler, hastayı hareketsiz bırakmak, bol hava, icabına göre hava veya Oksijen ile karışık gayet cüz'î amonyak teneffüs ettirmektir.

2- Fosgen „ „ bu gaza „ yeşil salip „ ismi de verilmektedir. Kokusu ham meyve, biraz da kaynamış mısır kokusuna benzer. Soda gibi kalvî cisimler fosgeni maz eder. sulh zamanında boyacılıkta kullanılır. Havadan 3,5 defa ağırdır. Havada 4000 de 1 nispetinde bulunsa anî olarak insanı öldürür. Bidayette biraz tahriş eder, sonra kokusu hissedilmez.

Bu gazla zehirlenenlerde şu alâmetler görülür: Öksürük, morarma, köpük, salya ve kan gelmesi. Bir metre mikâbı havada yarım gram bulunursa bir dakikada bir insan öldürür. Fosgenin geçtiği yerlerde hayat sür'atla söner. Ağaçlar, sular, otlar kurur, kuşlar ve böcekler mahvolur.

Korunma : Maske, maske yoksa soda gibi zararsız kalvî mahsullerle ısladılmış pamuk veya mendil ile ağız ve burnu tıkamak lâzımdır.

Hastalananlar hiç hareket ettirilmez, bulaşık yerlere kireçli su ve sabun mahlûlü dökülür.

3 : Difosgen " „ fosgen gibidir. Yalnız daha hafiftir. Tesiri de fosgene benzer. Korunma ve kurtarılma çareleri fosgenin aynıdır.

4 : Yakıcı olan zehirli maddelerin en müthişi " Sarı salip „ İperit « » dir. İlk defa İper cephesinde kullanıldığı için bu isim verilmiştir. Kokusu hardala benzediği için «Hardal mayii» de derler. İperit sudan ağır bir mayidir. Su ile karışırsa başka zehirli maddeler hasıl eder. Bilhassa cildi tahriş ve tahrip eder. Tesiri âni değildir. 4 - 5 saat sonra evvelâ bir kaşıntı, yanma, sonra kabarcıklar hasıl olur. Ve bütün vücudu kaplıyarak ve yara yaparak iztirap içinde öldürür, insana kendi kendini yaralatır. Kumaştan, deriden. ciltten, ince lâstikten geçer. Gaz halinde iken ciğerleri ve gözü yakar. İperitli elbiseler hardal yakısı gibi vücudu yakar, iperitlenmiş arazi günlerce geçilemeyen manialar teşkil eder.

Korunma: Hususî maske ve gayet kalın lâstikten yapılmış elbisedir .

Kurtarılma: İperitle bulaşan yere kireç kaymağı merhemi sürülür ve bol su ile yıkanır. Kireç kaymağı merhemi yoksa petrolla silmeli ve sabunlu su ile yıkamalı. İperit bulaştıktan 7 dakika geçerse bu tedbir fayda etmez . Gözleri karbonatlı sularla yıkamalı .

5- Levizit „ „ bu da iperit gibi yakıcı bir mayidir. Korunma ve kurtarılma iperitin aynıdır. Yalnız bunun tesiri ânîdir.

Yukarıda saydığımız maddeler, zehirli muharebe maddelerinin bir kaç tanesidir. Bunlara benzer ve tesirleri daha hafif 40-50 kadar madde sayılabilir. Yukarıda arzettiğim gibi bunların hepsini saymağa ve sıralamağa bir makale kâfi değildir. Yalnız umumî olarak alınması lâzımgelen tedbirler ve korunma çareleri -ki en mühimdir- üzerinde biraz duralım :

Korunma çareleri iki kısma ayrılır.

1- Birincisi şahsî korunma çareleri ki maskelerdir. Maskeler umumîyetle gazın geçmesine manî olan bir başlık ile teneffüs edilecek havayı tasfiye eden bir süzgeçten ibarettir. Süzgeçlerin esas kısmı „Aktif kömür„ denilen bir nevi kömürdür. Bunun arkasından zehirli gaza göre değişen ve bu gazı emen , zararsız bir hale getiren kimyevî bir maddeden müteşekkil bir süzgeç vardır. Bu izahattan da anlaşılacağı veçhile her gaz için kullanılacak süzgeçler başka başkadır.

Bir maske on saatlik gazlemeye mütehammildir. Ondansonra süzgeçin değiştirilmesi lâzımdır. Yeni yapılan

maskelerde süzgeçler üç tabakadır. Bu maskeler fosgen, difosgen, klor, kükürt gazı gibi belli başlı gazları mas ediyor ki ihtiyacı temine oldukça kâfidir.

2- İkincisi umumî korunma çareleridirki bu vazife her vatandaşa terettüp ettiği gibi cemiyetlere, belediyelere, halk teşkilâtına da terettüp etmektedir . İlk yapılacak iş halkı hazırlamaktır. Bunun için gaz neşriyatını takip etmek, gazların nevileri, tahripleri ve tedavileri hakkında divar ilânları, resimler, sinemalarla gaz bilgisini yapmaktır.

İkincisi şahıslar ve belediyeler tarafından gaz sığınakları yapmaktır ki çok mühimdir. Bu sığınaklar yeni yapılacak binalarda sureti mahsusada ve eski binalarda da bazı tadilâtla yapılabilir. Bu sığınaklar üstü ve yan duvarları bomba tahribatına karşı musavven ve mohfuz olabilecek, meselâ beton bir çatı altında bir odadan ibarettir. Kapısına hususî şekilde bir perde ve gaz süzgeci konulacaktır. Sokaklarda , saat kulelerinde hususî işaretler, çanlar yapılmalıdır. Bu çanlar tayyarelerin geleceğini ve gaz tehlikesini zamanında halka bildirmeli ve halk bu ihbarı alınca sığnaklara, gaz istasyonlarına iltica etmelidir. Bu nevi korunma, şahsî korunma usullerinden çok daha lüzumlu ve faydalıdır. Gaz ne ziyade çukur yerlerde birikeceğinden buralarda toplanmamalıdır .

Belediyeler hastahanelerde gaza karşı hazırlıklı bulunmalı ve hastaneleri de gaza karşı korunabilir bir hale getirmelidir. Evlerde ve müesseselerde maske ve sığnaklardan başka kireç kaymağı gibi bazı lüzumlu maddeler de bulundurulmalıdır.

Muhtelif memleketlerde gazlara karşı yapılmakta olan hazırlık müstakbel harplerde bu tehlikenin ciddiyetini göstermektedir. Almanyada kazlara karşı korunma teşkilâtı mütemadiyen halkı gaz taarruzlarına karşı hazırlamaktadır. Fransada bu işe belediyeler memur edilmekle beraber ayrıca yüksek bir komite teşkil edilmiştir. 1930 senesinde Rusyayı ziyaret eden bir zattan Moskovada halkın iştirakiyle hakiki zehirli gazlarla manevralar yapıldığını dinlemiştim. Çekoslovakyada, İngilterede, İtalyada aynı faaliyete germi verilmiştir. Bu memleketlerde mütemadiyen halk maskelerle, kasabalar ve evler sığnaklarla teçhiz edilmektedir. Her istikamette uyanık bulunan hükûmetimiz de bu hususta faaliyete geçmiştir. Yakında zehirli gazlara karşı korunma kanunu çıkacaktır. Hilâl.ahmer maske fabrikası yaptırmaktadır.

Hemen ilâve edelim ki bu iş, bilgi işidir. Her vatandaş ve her müessese bu hususta hükûmete müzaheret etmazse ve lâzım gelen bilgi ile kendisini teçhiz etmezse bu faaliyet bizi maksada götürmez. Mustakbel harpların en mühim ciheti cephe gerisinin müdafaası olacaktır. Yarınki harplerde müdafaasız şehirlerin tayyare ve gaz hücümlerine maruz kalacakları unutulmamalıdır.

Ordu haricinde kalan millet fertlerinin muhtemel taarruzlara karşı evini, köyünü, yurdunu ve kafasını hazırlaması lâzımdır.

Köylerimizi tanıyalım

ENEZ NAHİYESİ

A — : Enez nahiye merkezi: Nüfüs 119 kadın 119 erkek olmak 238 kişidir. Mesahai sathiyesi: 15 kilometre murabbıdır ahalisinin bir miktarı. Bulgaryalı ve az bir ekseriyeti umumiyesi yerlidir, az bir miktarı, Bulgaryalı ve az bir kısmı da Yunanistanın garbî Trakya muhacırlarındandır. 20.50 sene evvel gelmişlerdir.

B— Ahvali içtimaî: Ahalisi oldukça mütemeddindir. Yeni fikir taraftarıdırlar. Daha fazla terakki ve inkişafa müstaittirler. Hariçten gelecek her yeniliği alâka ve istekle kabul edebilirler.

C— Ahvali iktisadiyesi ahalisinin ekseriyeti umumiyesi fakirdir. Hükûmete, Tüccara ve canbaza borçludurlar. Bu borçlarını tediye edecek ellerinde para ve malları yoktur.

Ç — Ahvali ziraiye ve mahsulâtı: Basit ve iptida'î vasıtalarla çiftçilik yapılır fennî usul çiftçilik mevcut değildir. Çiftlikler yoktur az mikyasta çiftçilik yapılır. Mahsulâtın tezayüdü için fennî usullere baş vurulmaz. Çiftçilikte ziraî mahsullerin verimini arazinın kuvvei inbatiyesine bağlı olarak kalmıştır. Ençok ekilen mahsuller: Sırasıyle tesbit edilmiştir.

1 — Arpa, Çavdar, Buğday, Susam, az miktar da mısırdan ibarettir.

D — Arazinin Deresi: 15 K.m. arazinin ancak 5 K.m. ziraata elverişlidir. Bu kısmında arazi olarak 100 M. murabbaı , ekilmektedir. Diğer 10 K.m. murabbaın ekseriyeti umumiyesini göllük ve bataklık mıntıka teşkil eder. Bir kısmı da çayır, koruluk ve meradır. 2: Arazi ziraate elverişli verimlidir. Münbit ve mahsûldar toprakların ekseriyeti umumiyesi işletilmemektedir.

3 — Arazinin verimi dönümüne askarî 1.8, azamî 1.12,

4 — Arazinin kıymeti: Dönüm itibariyle vasatî olarak, 50-100 küsur arasındadır.

Gerçi zehirli gazlar ciddî bir tehlike teşkil etmektedir. Ancak bu hususta bilgi sahibi olmak ve tetbirli bulunmakla bu tehlikenin önüne geçmek te mümkündür. Bu itibarla endişeye mahal yoktur. Kuvvetli olmak, sıhhatlı ve sağlam bedenli olmak kadar bilgi ve hazırlıklı olmak demektir.

Rş.

Almanyada neler gördüm

1933 yılı tatilinde Almanyada bulunduğum iki ay gibi bir zamanda gördüklerimi 6 Ok'un saygı değer okuyucularına söylemeği faydalı görüyorum. İyi Almanca bilmediğim için yüzden bu görüşü yalnız bir fotoğraf opjektifi gibi yaptığımı peşinen söylemeliyim .

Edirneden Almanyaya gitmek üzere sabah treniyle Bulgariyaya geçtim. Burası beni üzerinde hiç düşündürmüyordu. Biliyordumki Bulgariya sayılı bir iki varlığıyla yenilik göstermişse de her yönünde bizden çok geridir. Bize hiçbir örnek veremez. Esasen biz ileri kültürün içinden seçimini yapan, yapmak istiyen ve mecburiyetinde olan bir milletiz. Komşularımıza bakmak bizi yavaşlatır. Bu topraklardan gözüm açık olduğu halde yeni bir şey görmeden geçtim. Demekte tereddüt etmem.

Yolculuğumu Tuna vaporuyla yapmağı tercih etmiştim. Sofyadan Viyanaya kadar bilâtımı aldım. Lom'a gittim. Oradan da Tuna vaporuna bindim. Temiz beyaz boyalı salonları kamaraları tertemiz güzel bir vapur 2 mevki var. 1 ci mevki Viyanaya kadar 13 Türk lirası tutuyor. Bu mevki yolcuları kamara alabiliyor. II ci mevki yolcularının bu hakkı yok. Kamaralar en az iki yataklı her hangi bir yolcu kamarayı yalnız başına tutmağa mecbur. Yalnız bir arkadaşiyle birleşerek yatak masrafını bölüşe bilirler 4 gece için 15 lira bir kamara ücretidir. Yayi bir oda bir gece için 4 liraya geliyor demektir .

Vapura akşam üzeri girmiştim. Vapur hareket ettiği sırada iskeledekiler tanınmıyacak kadar hava kararmış ve elektirikler yanmıştı. Vapurun hareketinden sonra Tuna kıyıları karanlıkla örtülünceye kadar güvertede kaldım. Sonra vapuru dolaştım. Vapurun kahvecisi (Adakaleli) bir Türktü kendisine yalnız kahve yapıp satmak hakkı verilmişti. Başka birşey satamıyordu. Vapurun mutfağı ve yemiş satış hakkı başka birisine verilmişti. 70 ini geçmiş olan temiz ve sevimli yüzlü bu Türkle uzun zaman konuştum.

Sabahleyin ilk ışıklarda kalktım. Güverteye çıktım. Serin bir hava vardı. Sol sahil ormanlık ve alçaklı sağ sahil dik yer yer 40 - 50 metre yükselen topeler vardı. Yer yer eski kalelerin yıkık duvarları gözüküyordu. Bu yıkık duvarlar neleri hatırlatmıyordu. Burada yolculuk yapan hiç bir Türkün yüreği sızı duymadan bin bir geçmiş ata hatıralarını düşünmeden geçemez. Her kale burcu binlerce Türk kahramanlığını söylüyor. Gözüken yeşil ovalar oralarda at oynatan, sürülerini otlatan, şen nağmelerini bu kıyılarda söyleyen Türk genç kadın ve erkeklerini hatırlatıyor. Buralarda göğüs kabarırken sızlıyor hem öyle sızlayış ki...

Vapör Tunanın kaynağına doğru gidiyor sağda solda muhtelif yerlere uğruyoruz. Nihayet Tunanın ün almış demir kapısına geliyoruz. Burası sonradan bombalarla parçalandığı için demir kapıyı sandığım gibi sarp bulmadım. Demirkapıdan sonra Lozan muahedesine kadar Tuna üzerinde Türk bayrağını dalgalandırmış ada üzerinde bir kasabacık içinde yalnız Türk var şimdi Romanyaya verilmiş içinde yalnız Romen memurları yabancı olarak bulunuyormuş.

Ada kaleden sonra kıyılar sarplaşmağa başladı. Vapör dik tepeler arasından geçiyor. Nehrin sağı Yugoslâvyaya solu Romenlere aitti. Romanya kıyısında Tuna boyunca açılmış bir yolu vardı. Burası o kadar sarp değildi. Yuğoslâya kıyısında ise taşlar yontularak açılmış dar bir patekadan başka bir şey yoktu. Bu kıyı geniş yol açılmasına müsait değil Büyükkazan Küçükkazan denilen dar geçitler çok güzel yerler yeknesaklığı bozuyor. Buralarını geçtikten sonra yavaş yavaş kıyılar alçaldı. Sağımızda Romen toprakları bitti. Macar topraklarına girildi. Gece Belgirat'a vardık şehrin ışıkları uzaktan çok güzel gözüküyordu. Geçeyi orada gecirdik sabahleyin Belgırattan ayrıldık Sava ve Tuna Belgırat önünde birleşiyorlar. Vaporumuz yolunu şimale çevirerek yine Tuna üzerinde yol almağa başladı. Bundan sonra iki tarafı daimî ağaçlı Macar ovalarından ileriledik. Geceyi Kanuninin meşhur meydan muharebesini yaptığı Muhaç'ta geçirdik .

Vapurda topraklarından geçilen her devletin parası geçiyor. Her devletin posta pulu satılıyor. Ve mektuplarınızı posta kutusunda atıyorsunuz. Kutu her iskelede boşalıyor.

Ertesi gün vapurumuz Budapeşteye yaklaşırken Macar memurları tarafından isteyenlerin Peşteye serbestçe inebilecekleri bunun hiçbir ücrete tâbi olmadığını yalnız pasaportun alınıp bir vesika verileceği bildirildi. Yoğoslâvlar buna izin vermemişlerdi. Bu vapurun bir hususiyeti de yolcuların son gidecek ülkenin vizesiyle seyahat edebilmeleridir.

Budin kalesi Peştenin yüksek binaları uzaktan göründü. Şehre yaklaşıldıkça güzelliği sezmeğe başladım. Bu Avrupa toprakları üzerinde göreceğim ilk medenî ve Türk tarihinin şanlı günlerini yaşamış eski bir Türk şehrini görmek beni çok heyecanlandırdı.

Ruhi

Kanunu medeniye göre :

Medenî hakkı kullanmak ve medenî haklardan istifade etmek

1 — Hak; medenî hak nedir?

Birbirimizle alışveriş ederken; karşılıklı bir işe girişirken veya kendimize ait bir malı, bir mülkü kullanırken; evlenme gibi bir bağ ile bağlanırken tanımıya mecbur olduğumuz kaidelere nizamlara (Hukuk) diyoruz. Bu kaide ve nizamlar bazı insanlara istemek ve önüne geçmek, mani olmak salâhiyetini; diğer bir takım insanlara da yapmak ve yapmamak borç ve vazifesini yükletir, misallerle anlatalım.

Beş kuruş vererek elinize aldığınız şu kitap sizindir etrafınızda bulunan insanlar bu kitaba sizden izin almadan dokunamazlar. İşte bu bir kaidedir (Bir adamın satın aldığı mala hiç kimse izinsiz el süremez) bu kaideyi tanımağa herkes mecburdur. Ali efendi Hatice hanımla evlendi artık ikisi de başka bir kadın veya erkekle zina yapamazlar; işte bir kaide daha (Evli olanlar yabancılarla zina yapamazlar). Her karı ve her koca bu kaideyi tanımağa mecburdur. Diğer bir misâl : tarlanızı iki sene müddetle başka birisine kiraladınız bu müddet içinde siz o tarlayı kullanamazsınız kiracının kullanmasına bırakmaya mecbursunuz.

Bir misal daha: Ölen bir adamın mirası çocuklarına kalır; yabancı bir adam miras kalan eşyaya dokunamaz.

Her dakika ve her adımda karşımıza bir takım kaideler ve nizamlar çıkıyor; bize bazı şeyleri yapamazsın ve bazı şeyleri de mutlaka yapacaksın; diyor.

Siz bu kitaba el sürülmemesini herkesten istiyebilirsiniz. Ali efendi de zina yapmamasını Hatice hanımdan ister. Tarladaki kiracı tarlayı kendisine vermenizi ister. Ölen adamın çocukları da miras kalan malların kendisine verilmesini ister. Bu kaideler birçok kimseye istemek salâhiyetini veriyor. Bu istenilen şeyleri tanımaya; yapmaya ve yapmamağa ve vermeğe herkes mecburdur. İstenilen şeylere (Hak) isteyene (Hak sahibi) ve tanımaya mecbur olanlara (Borçlu) diyoruz.

bir insanın hükûmet karşısında tanımaya borçlu , tanıtmaya selâhiyetli olduğu kaidelere (siyasî hak) ve iki insan karşı karşıya geldikleri zaman tanımaya borçlu, tanıtmaya selâhiyetli oldukları kaidelere (Medenî hak) deriz. Medenî hakların başlıcası kanun medenî; borçlar kanunu; ticaret kanunu ile bunları tamamlıyan kanunlarda

yazılıdır.

2 — İnsan ve medenî haklardan istifade:

İnsan bir erkekle bir dişinin birleşmesinden hasıl olur. Ananın karnında bir kan parçası halinde iken büyür ve nihayet doğar. Ana karnındaki yavruya (cenin) diyoruz . kanunun tanıdığı insanlık (şahsiyet) çocuğun sağ olarak doğmasiyle başlar; ölüm ile biter . Doğmuş olan her şahs her insan hak sahibi olur; medenî haklardan, kanunun koyduğu kaidelerden istifade eder; borç altına girer ve kanunun koyduğu kaideleri tanımaya zorlanır .

Anasının karnında bulunan yani cenin halinde olanlar da sağ olarak doğmak şartiyle medenî haklardan istifade ederler.

Meselâ: Bir çocuk henüz anasının karnında iken babası ölse sağ olarak doğunca babasının mirası üzerinde hak sahibi olur. Ana karnında bulunan bir (cenin) e bir mal vasiyet edilse sağ olarak doğunca , bu malı istemek hakkını elde eder.

Hak sahibi olmak, kanundan ve medenî haklardan istifade etmek hususunda insanlar arasında hiç bir fark yoktur. Herkes müsavidir.

3 — Medenî hakları kullanmak:

Yeni doğmuş bir çocuk eksik bir insandır. Eli ermez, gücü yetmez , etrafındakileri tanıyamaz, eyiyi kötüden ayıramaz, kâr ve zararını seçemez. Seneler geçtikçe büyümeğe, aklı düşüncesi olgunlaşmaya, iyi ile fenayı ayırmaya, kâr ile zararını seçmeye başlar. Bir yaşındaki bir çocuk ateşe elini uzatırken dört yaşına gelince ateşin zarar verdiğini ve fena olduğunu anlar ve ona uzaktan bakar; beş yaşında bir çocuk eline verdiğiniz parayı saklamaz yerlere atar on yaşına gelince paranın iyi birşey olduğunu anlayarak kumbarasına atar; on yaşında bir çocuk bakkaldan yumurta almasını becerebilir; fakat bu çocuk ile bir tarla alışverişine girişmek isterseniz bu işte kâr ve zararını ayırt edemediğini görürsünüz. İyi ve kötüyü ayırt edemeyen, kâr ve zararını seçemeyen insana (mümeyiz değildir. Temyiz kudretini haiz değildir) deriz.

Bir çocuk kaç yaşında seçme ve akıl erdirme kabiliyetini elde eder; yani (mümeyyiz) olur?

Bunu kanun açıkça göstermemiştir. Her çocuğa ve her işe göre değirşir. Bazı çocuklar erken, bazıları daha geç elde ederler. Bir çocuk bazı işlere akıl erdirdiği halde bazı işlerde iyi ve fenayı seçemez. Akıl yaşta değil baştadır. Çocuğun girdiği işte iyi ve kötüyü seçip , seçemediği, temyiz edip edemediği; aklının bu işe erip ermediği hekim tarafından yapılacak muayene ile anlaşılır. On yaşında bir çocuğun bir kaç yumurta almaya aklı erer, fakat bir tarla alışverişine akıl erdiremez. Şu halde yumurta alırken mümeyizdir; tarla alışverişinde mümeyiz değildir. Kâr ve zararı seçemeyen, iyi

Gençler diyorki :

EMİNEM

Orağını haydi kavra,
(Gül) Eminem (Nar) Eminem.
Ekinleri yara yara,
Yemenini sar Eminem.

Varsın güneş yaksın seni,
Terler yırtsın mendilini.
Neş'enle boğ gam selini;
Sana kırlar yar Eminem.

Yeşil kırlar senin yerin,
Ko yırtılsın eteklerin,
Boşa çıkmaz emeklerin,
Bu yıl bolluk var Eminem!

M. Uluğ

ve kötüyü ayıramayan, yani mümeyiz olmayan çocuklar medenî haklarını kullanamazlar; alışverişe girişemezler; verdikleri sözün hiç bir kıymeti yoktur; sözlerini yerine getirmeleri için zorlanamazlar; yaptıkları işlerden zararlardan dolayı kendilerinden bir şey istenemez.

Mümeyiz olmayan çocuklar ana ve babalarının i d a r e s i altındadırlar. Çocukların mallarını idare etmek, icap eden muameleye girişmek, ve çocuklara ait medenî hakları kullanmak ana ve babaya aittir. Ana ve baba ölmüş ise bu işleri vasiler yapar. Çocuk namına söz vermek, söz almak; alışverişe, girişmek ana ve babaya veya vasiye aittir. Çocuk başkasına bir zarar verirse bu zararı çocuklarına dikkat etmedikleri , onları korumadıkları için ana, baba, vasiye ödettirilir. Bazan hâkim muvafık görürse bu zararın aklı ermeyen çocuğun malından ödenmesini karar altına alır.

M. İ.

Sıhhat bahisleri

Bulaşık hastalıklardan korunma

Bulaşık hastalıklardan korunmak için herşeyden evvel sarî ve intanî hastalıkların yani insandan insana geçebilen hastalıkların menbaını; sirayet yollarını bilmek lâzımdır. Sirayet yolları, menba bilindimi alınaçak basit bir tedbir; küçük bir dikkat bir çok afet ve tehlikelerin önüne geçebilir.

Meselâ kuduz hastalığından korunabilmek için köpeklerle; Lekeli hummadan masun kalabilmek için bitlerle mücadele etmek lazımdır.

İnsanlar için köpekle veyahut bitle mücadele etmek; onu yenmek kadar kolay ve basit bir şey var mıdır. Fen ve tıb adamları bir çok tecrübelerden sonra bir netiyceye varmışlar.. Kuduz hastalığını evvelemirde köpekler ısırmak sureretiyle; lekeli humma afetini de bitler insandan insana aşılamak yolu ile taşırlar, Öyle ise her şeyden evvel köpeklerle; bitlerle oğraşmak lâzımdır. Dikkat ederseniz görürsünüz ki köpeklerle, bitlerle olsun oğraşmak o kadar güç değildir. Diğer taraftan yine Fen ve Tıp adamları düşünmüşler; taşınmışlar ve çalışmışlar vardıkları neticeye göre; çiçek hastalığından korunmak için yegâne çare aşılanmaktır. Bu aşıyı bulmuşlar. Hükûmet doktorları parasız olarak bu aşıyı her kese yapmaktadırlar. Ne için biz gidipte aşılanmıyalım. Aşılanırsak ne gaip edeceğiz? Hiç şüphesiz bir şey gaip etmeyiz. Bilâkis şayet aşılanmayacak olursak hasta olmak; ölmek tehlikesi baş gösterir..

Komşularımızdan her hangi birinde böyle mahiyeti; rengi belli olmayan bir hastalık olursa hem komşumuz hem biz bu hastalığı haber vermek mecburiyetindeyiz. Bir hastalığı ihbar etmek hastalık âmilini; sebeplerini meydana çıkarmak demektir. Korunmak için; korunulacak ve sakınılacak illetlerin; mikropların belli olması lâzım gelir. Bilhassa köylerde hastalığı haber vermek meselesi çok mühimdir. Koylerimizde böyle salgın ve bulaşık bir hastalık oldumu hemen telefonla Nahiye ye veyahut Kazaya haber vermek lâzımdır. Nahiye müdürü; Kaymakam lâzım gelen işleri temin ederler. Köyümüz salgın bir afetten; hükûmetin eli; hükûmetin yardımı ile kurtulmuş olur.

Esasen böyle sâri ve kaplayıcı hastalıkları biz haber vermek mecburiyetindeyiz. Emrazı sâriyye ve İstilâiyye nizamnamesinin birinci maddesine nazaran ihbarı mecburî olan sarî hastalıklar şunlardır: Kolera; veba; lekelihumma; karahumma; çiçek; kuşpalazı; dizanteri; kızıl; tırahom; ruâm; kuduz vesairedir .

Görülüyorki hükûmet te bazı hastalıkların haber verilmesini şart koşmuş bunun için de bir nizamname yapmıştır .

Bu nizamname hilâfı köyümüzde böyle bir hastalık olurda haber vermiyecek

Trakyada kültür derlemeleri

- HACIDANİŞMENT KÖY TÜRKÜLERİ -

- Türkü -

Aştım aştım aşamadım dağları
Toz duman bürüdü seçemedim yolları
El uyusun biz sürelim demleri
değme bezirgân yoktur bunda kârımız
bir sebeple gurbete gitti yarımız

* * *

Biz bu kışı Arafatta kışlarız
Kışlarız da nergiz güle aşlarız
Biz o yarin muhabbetine başlarız
Değme bezirgân yoktur buna kârımız
Bu sebeple gubete gitti yarımız

- Türkü -

Sabah sabah seyredersin yalıyı
Aşkım çoktur ver içeyim doluyu
Çok ararsın benim gibi deliyi
Meskenimdir gül memelerin arası
Mihrabımdır iki kaşın arası

* * *

Sabah sabah ben hocamdan okurum
okurum da bülbül gibi şakırım
Yar koynunda kuzu gibi yatırım [*]
meskenimdir gül memelerin arası
Mihrabımdır iki kaşın arası

[*] Yatarım manâsında

- Kına Türküsü -

Altun tas içinde kınam ezilir
Gümüş makas ile zülfüm kesilir
Gümüş merdivenle çehzim serilir
Annem beni yadellere gönderdi
Babam beni bir serhoşa sardırdı...

İki bülbül öter bağlar içinde
Yüreciğim durmaz ağlar içinden
Kurt kapmışa döndüm kızlar içinde
Annem beni yadellere gönderdi
Babam beni bir sarhoşa sardırdı...

* * *

İki bülbül öter bağlar yolunda
Ağzı şarap kokar girmem koynuna
Ne günahım varsa babam boynuna
Annem beni yadellere gönderdi
Babam beni bir sarhoşa sardırdı

---

olursak o zaman hem bu nizamnameye riayet etmemiş oluruz; hem de köyümüzdeki insanların; çoluğumuzun, çocuğumuzun felâketine sebebiyet vermiş oluruz.

Köylü arkadaşlar; köyünüzde böyle salgın ve fena bir hastalık oldumu her şeyden evvel nahiye müdürünü; ihtiyar heyetini haberdar ediniz bu bir memleket ve aile borcudur.

S. A.

Trakyada Kültür derlemeleri:

Ata sözleri

-5-

Derleyen : O. N.

Al hocam mıskalarını, babam gangildi.
Al kaşağıyı, gir ahıra; yarası olan kocunur.
Al külâhını dedem eyvallahı içindedir.
Al malını gör hayırını
Al takye, ver külâh
Alay geçiriyor.
Alçacık eşeğe kim olsa biner
Alçak uçan, yuca konar; yuca uçan alçak konar.
Alçaktan güreşir.
Alçak yerde tepecik; kendini dağ sanır.
Alçak yerde yatma, sel alır; yüksek yerde yatma, yel alır.
Alçak dağları o yaratmış sanırsın.
Aldatan aldanır.
Aldatayım diyen aldanır.
Aldanan kazanır.
Aldı fitili
Aldığını vermiyen, aradığını bulamaz
Alma alı, sat karayı, besle kırı, bin doruya
Almadan vermek allaha mahsus
Almadım vermem, görmdim bilmem
Alma mazlumun ahını, çıkar aheste aheste (Manzum)
Allah bana, ben de sana.
Allah bile kulunun karasını yüzüne vurmaz.
Allah bir kapıyı kaparsa, bin kapıyı açar.
Allah diyen mahrum kalmaz.
Allah bir, Peygamber hak; pekmez kara, yoğurt ak.
Allah dokuzda verdiğini sekizde almaz.
Allah gökten atıvermez.
Allah herkesin gönlüne göre verir.
Allah imdat eylesin top çeken beygirlere.
Allah imhal eder, ihmâl etmez.
Allah ilmi dileyene, malı dilediğine verir.
Allah, kardeşi kardeş yaratmış; kesesini ayrı yaratmış.
Allah kulunun götürectği kadar verir
Allah ne verir ki kul götürmez.
Allah, sabırlı kulunu sever.
Allah, sağ gözü sol göze muhtaç etmesin.
Allah sevdiğine dert verir.
Allaha âsi olmak istersen vasi ol.
Allaha bir can borcu var.
Allahtan gelene amennâ
Allahtan korkmayandan korkulur.
Allahtan sağlık, hükûmetten aylık.
Allah taşına toprağına bereket versin.
Allahın bildiği kuldan saklanmaz.
Allahın işine karışılmaz.
Allahın ondurmadığını peygamber sopa ile kovalar
Allahın ondurmadığını kul ondurmaz
Allah verince kimin oğlu, kimin kızısın demez.
Allah yapar ne yaparsa.
Allahı seversen beni söyletme gamım var (Manzum)
Alacağına şahin, vereceğine karga.

Memleket haberleri

SAFA GELDİNİZ

İran şahını karşılamak üzere bir heyet şark hudndumuza gitmişti. Bu heyet misafirimizi parlak merasimle karşılamıştır. Misafirimizi karşılamak üzere hariciye vekili Tevfik Rüştü Bey de Yavuz zırhlısiyle Trabzona gitmiştir. Topraklarımızda bulunan dost ve komşu İran şahına „ Safa geldiniz „ deriz.

KUVVETLİ OLMAK LÂZIM

Hükûmetimiz; memleketimizi dahilde ve hariçte kurmak; cümhuriyeti yaşatmak için ordumuzu kuvvetlendirmeğe karar vermiş bunun için bazı tedbirler almış; yeni vergiler koymuştur. Bu vergilerden alınacak paralarla memleketimizin müdafaası kavileşecektir.

Bu gün herkes anlamıştır ki; sulh içinde; refah içinde yaşayabilmek için kuvvetli olmak lâzımdır.

PİRİNÇ İSTİHSALÂTIMIZ

Bundan on sene evvel; yani 1924 senesinde dışardan memleretimize soktuğumuz pirinçler için her yıl dışarıya iki buçuk veya üç milyon lira yollardık. Bugün çok şükür yiyecek için bütün ihtiyaçlarımızı kendi topraklarımızda yetiştirebiliyoruz. On sene zarfında yalnız pirinç için ecnebi memleketlere 18.000.000 Türk lirası verirdik.

TALEBELERİMİZ

Talebelerimizin imtihanları bitti. Bütün Türkiyede yüz talebede altmışbeş talebe muvaffak olamamıştır. Bu nisbet talebelerimiz kadar hocalarımız için de teessüre değer. Maarif vekâleti imtihanları tazelemeye karar vermiştir

Temenni ederiz ki önümüzdeki yıl daha feyizli neticeler alırız.

Dünya haberleri

MUSOLİNİ - HİTLER

Frenk gazeteleri İtalyan Başvekili Musolini Beyle Alman Başvekili Hitler Beyin yakında Romada konuşacaklarını yazıyorlar.

Bakalım çorbacılar neler konuşup ne kozlar kıracaklar?.

ALMANYADA İŞSİZ AZALIYOR

1933 Senesi Mayıs ayında bütün almanyada 5.039.000 vardı. Bu sene bütün Almanyadaki işsizlerin adedi 2.525.000 e düşmüştür

İSYANYA HÂLÂ KAYNIYOR

İspanyada hâlâ sükûnet kurulamadı. Bu seferde ziraatçılar; köylüler grev yapmışlardır. Allah yardımcıları olsun.

NİHAYET SOVYETLERİ TANIDILAR

Küçük itilâf devletleri; yani Çekuslovakya; Romanya ve Yugoslaya Sovyet Rusyayı bir devlet olarak tanıdılar. Malûm olduğu üzere bu zamana kadar diğer birçok devletler gibi Rusyayı tanımıyorlardı. Bu tanışış Avrupa sulhu için atılmış bir adımdır.

ESKİ BİR MASAL

Büyük küçük devletler Cenevrede toplanarak silâhları bırakmak için yine konuşmağa başladılar. Devletlerin silâhları bırakmak yahut azaltmak için toplanışları pek eskidir. Bir masal gibi uzundur. Bakalım bu sefer ne olacak?

İstida nümûneleri

— 3 —

Köyümüzden Hasan ağaya birşey satarız. Hasan ağa parayı peşin vermez. İsteriz. Bugün yarın diye avutur. Bıçak kemiğe dayanır. Muhakemeye müracaat etmeğe mecbur oluruz. Hangi muhkemeye?..

Üçyüz lira dahil olmak üzere kıymeti üçyüz liraya kadar olan işlere Sulh hukuk hâkimi bakar. Hemen elimize kalemi alıp istida yazar. Evvelâ ismimizi sonra suçlunun adını, suçun nevini; davanın sebebini; delillerimizi yazar ve sulh hukuk hâkimliğine verir eğer matlubumuz 50 lirayı geçmezse şahit ve yemin makbuldur. 50 lirayı geçerse hakkımızı ancak senetle ispat edebiliriz.

Bu istida iki dane olacaktır. Hâkim istidanın birini bizim ahbap Hasan ağaya gönderir birini de muhakeme dosyasında saklar. Hâkim Hasan ağaya istidamızın bir suretini gönderirken ona falan gün mahkemede bulunmasını emreder

. . . . . Sulh Hukuk Hâkimliğine

Davacı : . . . . köyünden . . . . oğlu . . . .

Dava edilen : . . . . köyünden . . . . oğlu . . .

Davanın mevzuu : . . . liranın mahkeme masrafiyle tahsiline dair.

Davacının iddiası: 933 senesi . . . . ayı . . . günü . . . köyünden Hasan ağaya . . . kıymetinde bir demir araba satmıştım. Ogündenberi birçok defalar bu parayı istedimse de mumaileyh vermedi . Hasan ağanın muhakemenize çağırılarak muhakemesinin icrasiyle muhakeme masrafiyle beraber paramın alınmasına hüküm verilmesini talep ve dava ederim efendim.

16 kuruşluk pul

15 - 6 - 934

İhsan oğlu Ali

İTİZAR

Yazilarımızın çokluğundan teşkilâtı esasiye kanunu ve tefrikamız konamamıştır. Özür dileriz.